

Kamen jest četverouglast, širok 75, visok 87 cm., isto tako i debeo; okolo nadpisa jest okvir izduben, na jednoj strani okrhnut. Nadpis glasi ovako: "

G E S S I A
C.F.
MAXIMA V.F
SIBI ET SVIS
H.M.H.N.S.

Ovaj kamen bio je uzidan u temelju jedne zgrade, koja je dosad kao magazin služila, te se porušila u svrhu zidanja školske zgrade. Uz taj kamen izkopan je drugi komad bez nadpisa kao glava kakvog stupa. Po svoj prilici morala je tu biti crkva, jer se našao i patos od mozaika. Ja sam taj nadpis vierno prepisao, i evo vam ga dostavljam. Nisu li ona slova: *Caji filia, viva fecit heredibus monumentum hoc nominis sui?*¹ Ako se inače što nadje kao povjerenik arkeol. društva neću propustiti a da vam ne javim. Medjuto ostajem počitanjem. U Senju 1. svibnja 1880. Vaš Prof. Iv. Radetić².

Razne vijesti.

Otkriće blaga u Starih Jankovih vukovarske podžupanije. Dne 5. ožujka t. g. Josip Maroš žitelj iz St. Jankovaca, kopajuć u svojoj vlastitoj bašči šamac, po prilici dva metra duboko naidje na zlatni lanac od 18 okruglastih karika sastavljen. Dvie od tih karika, t. j. okrajne, poveće su i deblje od ostalih 16, koje su mal ne jednake. Pojedina karika sastoji iz debele zl. žice na okrug uvite, tako da jedan nje okrajak leži na drugom, te se sve mogu lasno prirediti u lanac oko 40 cm. dug. Karike su prosto načinjene čakanovanjem, bez ikojega ukrasa i bliedaste. Uz

starinu kakvu naidju. Mi pako mislimo, kad bi se na to išlo, da bi se u Senju još koja liepa starina otkriti mogla. *Nebi li se možda Senjani u Sišćane ugledali, te revnije počeli iztraživati starine u njihovom zemljištu zakopane?*⁴. (Ured.)

¹ Nadpis treba čitati ovako: *Gessia C(aji) f(ilia) Maxima v(iva) f(ecit) sibi et suis, h(oc) m(onumentum) h(eredes) n(on) s(equitur)*, iliti *heredem non sequetur*. (Ured.)

² Ravnateljstvo arkeol. odiela zem. muzeja zamolilo je g. prof. Radetića, neka nastoji, da i ovaj nadpis dodje u zem. muzej. Gosp. Radetić odvrati 9. svibnja: „Na vaše pismo odgovaram vam, da sam se već pobrinuo, da se kamen s nadpisom neuzida, kako su namjeravali; nu teško će ipak biti taj kamen odpremiti u Zagreb; to će biti spojeno s velikim troškom, jer kamen ima do svojih sedam centa barem; medjuto vidit ćemo⁴. Mi mislimo, da će ga domaći parobrod rado u tu svrhu badava prenieti iz Senja na Rieku; a trošak za željeznicu iz Rieke podmirit će zem. muzej. (Ured.)

te karike nadje Maroš i dvie pantljike zlatne, koje su mogle služiti i kao pojasi; jedna u dva komada 38 cm. duga a 6 široka, druga pako 40 cm. duga a $2\frac{1}{2}$ široka. Prva nema nijednoga ukrasa, dočim uz rub druge teče niz odrivnih piknjica a na okrajcih po dvie rupice. Karike i pantljike teže ukupno 389 gram.

Maroš ponudi umah u mjestu to blago na prodaju, ali nenalazeći mu kupca, dne 7. ožujka odnese ga u Vukovar, i proda Franju Švaglu ondješnjemu zlataru za cieniu od 400 for. a. v. Ovaj pako, da bi omaže bradu, mjesto u Zagreb pohiti u Peštu, i 22. ožujka proda isto blago Mažimu Lembergeru za 525 for., koj ga pako odstupa peštanskomu muzeju za 775 for. Sve se ovo obavilo nezna se pravo jeda li bez znanja dotične političke oblasti, koja u takovih slučajevih mora posriedovati u smislu odpisa vis. c. kr. dvor. kancelarije od 15. lipnja 1846. br. 19704, kojim se određuje, da se država zahvaljuje na trećinu našastih arkeol. predmeta, što joj po §. 399. gradj. zakonika pripada, ali da i nadalje ostaju valjane sve ostale odredbe u §§. 395., 396., 397. i 400. istoga zakonika sadržane; te da su *političke oblasti dužne o svakom otkriću obavijestiti namah dotično pokrajinsko namjestništvo, komu opet dužnost staviti to do znanja zem. muzeju*; i da nadalje traje valjanost c. kr. odluka ob ovom predmetu izdanih, imenito ona od 19. rujna i 23. pros. 1818 priobćena odpisom dvorske kancelarije od 28. prosinca 1818. br. 30182/2764. Liepi zakoni jamačno, ali faktično žalibože mrtva slova. I ovo nam blago s nemara i s nerodoljubivosti u tudjinstvo izbjeglo!

Zem. muzej na prvu obavijest, koja mu iz privatne ruke došla, obratio se je namah na obe vis. zem. vlade sa molbom, neka ono blago brzajavnim putem ustaviti dadu. Obe učinise on čas sve, što se učiniti moglo, ali predmeti bili su već davno našu granicu prevalili. Najtoplija jim hvala

Skupa s ovim blagom našla su se dva druga predmeta u obliku čekića a bjelkaste boje. Maroš ustupa jih ondješnjemu muzeal. povjereniku g. M. Gutalu, a ovaj zem. muzeju. Po razlučbi, koju nam veledušno obavio prof. Dr. G. Janeček, njihova sastavina ima na sto: srebra 84·903, zlata 5·731, bakra 8·766, a željeza i gubitka 0·600.

Ovo otkriće spada na predhist. doba, te je znamenite važnosti.

Izkapanje sbigova (mogila) kod Starih Jankovaca. — Dolazeć cestom iz Vinkovaca u St. Jankovce, podaleko od prvih kuća lievo vidiš na zapadnoj strani ondješnje šume pet mogila, jedna za drugom uzporedno od iztoka napram zapadu namiešćena, u obliku čunja. Četiri od njih nalaze se još danas u prvobitnom stanju, jer leže na neobrađenom tlu u šumi, dočim zadnja na zapadu, nalazeć se na obrađenom polju, većinom je već iztrvena.

God. 1878. ravnatelj zemalj. muzeja, prolazeć kroz St. Jankovce, pokuša, da srednji sbig iztraži; no zlim vremenom zapriečen u radnji, povjeri nastavak toga posla poznatoj marljivosti muz. povjerenika Ant. Bogetića, koj ga ako i djelomice dosta uspješno obavio. Našlo se je onda u tom sbigu više predmeta, koji svjedoče, da ti humci bezdvojbeno polaze iz bakrenoga doba.

Pošto je nade bilo sve većemu uspjehu, na predlog istoga ravnatelja upravljajući odbor hrv. arkeol. društva pruži pripomoć svomu povjereniku

M. Gutalu u svrhu, da ona iztraživanja u tih mogilah nastavi. G. Gutal izpitao je četvrti i peti sbig, koji leže u šumi. U četvrtom na 4 metra dubljine sa strane napram zapadu našao je g. G. na muljevito uglje sa ostanci čovječe kosti i komadići bakrenih predmeta. Razi zemlje isto tako naidje na ognjište, gdje je u crnoj mastnoj zemlji bilo dosta ugljena, pepela, ostanaka izgorjele lješine, i više komada bakrenih. U petom sbigu pako našao je tri metra duboko cijelu lješinu prama iztoku okrenutu a dobro sačuvanu s toga, što je zemlja sgora i sdola tvrda bila kao kamen, te uze od nje lubanju, kukove, hrbteninu, prsa i prsten, koj na prstu nadj, i posla arkeol. društvu za muzej. Na $8\frac{1}{2}$ met. duboko odkri opet lješinu, ovdje ipak izgorjelu, i komad kremenjaka ali neupravnoga načina.

Kušajuć napokon svrdlom među 4 i 5 sbigom, udari na dva od komada cigala uzidana groba u dubljini od $2\frac{1}{2}$ do 3 metra. Opazi u njih ostanke iztrunulih lješinah, ali predmeta nenadje nikakova osim dva novca tako iztrošena, da se jedva na njih razaznati daje, da su rimska.

Ostanci rimskoga vodovoda blizu Petrinje. — Gosp. mjernik V. Lapaine u Petrinji obavjestio je hrv. arkeol. društvo, da se izmedju mjesta Pračno, Mošćenica, Petrinja, Česko-selo, Taborište, Budičina i ruševinom Klinacgrada na ostanke rimske gradnje nailazi. Tu su zidani stupovi 2 metra dugački i široki, a 2 do 3 metra visoki, koji međusobno 5 do 6 metara razmaknuti stoje. Sasvim je vjerojatno, da su ovo ostanci rimskoga vodovoda sisačkoga, za što je i sama okolnost, buduć se kod Budičine i Klinacgrada mnoga bogata vrela nalaze, od kojih je vodovod vodu primati mogao. Gosp. Lapaine poslao je našem društvu obširan opis i potanki nacrt ovog vodovoda. Bilo bi željeti, da bi se i drugi domorođci povelj ovim primjerom, te naše društvo o mnogih po našoj zemlji raztrešenih starodrevnih gradnja obširno obavjestili.

Zadarski vladin arhiv. — U *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und Hist.-Denkmale. Wien 1880. XVI. Bd. II. Heft p. LXXXIII.* kaže se, da po izvještaju gosp. K. F. Bianchi, kanonika i čuvara starinskih spomenika u Zadru, Zadarski arhiv sadržava osim sjaset važnih pergamena od X. do XIV. stoljeća, sve spise mletačkih knezova zadarskih od g. 1409—1797, *und die Acten des Proveditore generale seit Aufstellung dieser carica generalizia (1617) bis zum Falle der venetianischen Herrschaft*, te i spise kašnje dobe, naime prve austrijske i francezke; ali da sve to ogromno blago ostaje *bisher zumeist unbenützte Quellen zur Staats- und Volksgeschichte.*

Najprije nam je ovo zadnje, kao sasvim neistinito, odlučno odbiti. Zadarski arhiv bio je već iztražen i proučen, i to od našinaca, kao malo koj drugi na svietu. Za sada dosta, da se glavnijega u tom poslu dotaknemo. Sve listine zadarskoga arkiva do konca XI. stoljeća tiskane su u Račkijevoj knjigi: *Documenta Historiae Chroaticae periodum antiquam illustrantia. Zagabriae 1877.* Ono što u zadarsk. arhivu spada na XII. stoljeće, sve je izdano u Kukuljevićevom djelu: *Codex Diplomaticus. Dio II. U Zagrebu 1876.* Listine zadar. arkiva iz XIII. i XIV. vieka sakupljene su u mnogom od gori pomenutih, od Iv. Tkalčića, od nas itd., te se

već radi o tom, da bieli sviet ugledaju. Što se pako tiče spisa zadarskoga arkiva počam od g. 1409., izviestitelj pričinja se kao da nepozna je naše *Listine*, koje izdaje jugoslav. akademija u Zagrebu još od g. 1868. U ovom izdanju mi se služimo ne samo sa rukopisi mletačkoga arkiva, koji su daleko i točniji i potpuniji, nego i s onimi arkiva zadarskoga; dapače veleđušjem preuzviš. zadarskoga namjestnika i austrij. ministra za nutarnje poslove ote rukopise ovdje za porabu primamo. Zadarski arkiv ne samo je dakle svestrano iztražen bio, i to od samih zemljaka, nego je dapače u važnijem dielu i na svietlo izdan.

Iz onoga, što napokon veli izviestitelj o vrh. providurih u Dalmaciji, vidi se jasno, da je on o stvari, o kojoj hoće da kaže, odveć slabo upućen. Vrhovni providuri stalno namješćeni upravljali su Dalmacijom mnogo prije od godine 1617. Istina, da od starijih manjkaju akta, a tomu je ponajviše uzrok mnogi požar duždeve palače. Samo u Mletcih ova su se pod-puno čuvala, te zato treba i ondje tražiti pravo blago u koliko nije propalo. U mlet. arkivu čuvaju se sada akta vrh. providura dalmatinskih kronologički poredana i svezana u debelih knjigah. Prva knjiga do treće uzdrži sve depeše s prilozi vrh. providura Fridrika Nania od 27. ožujka 1588. do 22. listopada 1591. itd. Knjige vrhovnih providura, o kojih veli izviestitelj, i koje se u zadarskom arkivu nalaze, nepodpune su i sasvim podredjene važnosti, pošto su isti providuri glavne stvari pri sebi držali, i svoje zapiske sobom nosili; s čega i velika važnost mletačkih arkiva obiteljskih i za našu poviest. Vidi pako popis vrh. providura dalmatinskih u rukopish carske knjižnice u Beču br. 6346 i 6360.

Jeton kneza Aleksandra I. Bugarskoga. — S preda. — Glava kneževa desno. Naokolo **АЛЕКСАНДРЪ I. КНЯЗЪ НА БЪЛГАРІЯ.** Doli **A. SCHWENZER.**

Zada. — Dva stojeća lava drže okrunjeni knežev grb, lievo poskakujući okrunjeni lav u crvenom polju. Ozgo **ЗА СПОМЕНЪ 1879 — 17 АПРИЛІЯ 24 ЮНІЯ.** Promjer 26 $\frac{1}{2}$ mm.

Archaeol.-epigr. Mittheilungen aus Oesterreich. — U br. III. str. 93 našega *Viestnika* spomenuli smo radnje ovoga velevažnoga časopisa, sadržane u prva četiri svezka izdana za g. 1877. i 1878.; sada nam je to nastaviti za ona dva svezka, koja su g. 1879. bieli sviet ugledala.

Na str. 46—56 g. *O. Hirschfeld* izdaje *Epigraphischer Bericht aus Oesterreich*, te na str. 51—52 navadja iz Spljetskoga *Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata* sedam nadpisa ondje izdanih od našega Bulića. Glede bilježke, koju je tu stavio o nekvojih ulomcih kršćanskih nadpisa našastih u Solinu i izpunjenih od slavnoga Rossia u Rimu obraćamo pažnju g. Hirschfelda i na ono, što smo mi dodali o istom predmetu u br. II. str. 62—64 našega *Viestnika* 1879.

Gosp. *M. Hoernes* na str. 64—72. opisuje sbirku starogrčkih posuda (*durch Bildschmuck ausgezeichneten Vasen*) sačuvanih u gradskom muzeju u Trstu. G. Hoernes, govoreć o toj tršćanskoj sbirki u istom časopisu za g. 1878. str. 20., primjeti u bilježki: „nach einer Mittheilung des Herrn Directors Kunz ist eine in ihrem Umfang und der Art ihrer Zusammensetzung der Vasensammlung des Civico Museo ähnliche Collection

seit Kurzem in croatischen Landesmuseum zu Agram aufgestellt“. Pošto su dakle tršćanska i naša sbirka starogrčkih posuda iz istoga izvora potekle te veoma srodne, s toga veoma shodno za našu dolazi ovaj opis tršćanske sbirke.

Gosp. Jos. Brunšmid na str. 123—125 pod naslovom *Antiken in Cibalis* daje kratak opis sbirka starina u Vinkovcih, naime ondje u gimnaziji, u g. P. Stojanovića, S. Georgijevića i kod njega samoga.

Gosp. bar. Sacken u članku *Neuere Erwerbungen der Antikensammlung des A. h. Kaiserhauses* spominje na str. 142 pet kipića od bronza u Dalmaciji našastih, te o njihovoj važnosti podugo razlaže. U *Bulletino di Archeologia e Storia Dalmata* 1879. br. 12, str. 188 prof. Fr. Bulić pako dokazuje, da su ti kipići 4 ili 5 godina prije otkriti blizu Starigrada izpod Velebita. Na str. 150 isti bar. Sacken navodi njeke starinske predmete našaste u Osoru na Cresu od dra. Iv. Bolmarčića, ondješ-njega nadpopa, medju kojima se odlikuju dvie olovne žirke, koje su se za obsjedanja iz praće bacale, nadpisi ukrašene.

Daleko važniji je za nas izvještaj gg. W. Kubitscheka i E. Loewya pod naslovom *Bericht über eine Reise in Ungarn, Slavonien u. Croatien* str. 152—159, 164—174. G. Kubitschek izvješćuje u epigrafičkom pogledu, a g. Loewy u arkeologičkom. U koliko se tiče naše zemlje pobilježene su starine otkrite u Dalji sa okolicom, u Osjeku (u grads. muzeju, kod Kramera, u perivoju grofa P. Pejačevića, kod Franciskana i inudje po gradu), u Tenji, u Toplicah Varaždinskih¹, i u zem. muzeju u Zagrebu. Glede zem. muzeja iztiču se potanko kipotvorine u kamenu, rimski predmeti od bronza i svjetiljke od pečenice. O tom ćemo u svoje vrieme naposeb i obširnije prozboriti.

Napokon na str. 174—177 stoji *Epigraphischer Bericht aus Kroatien* od Iv. Bajničića. Ogradjujemo se proti onomu, što se tu kaže: „Die Inschriften, welche ich hier veröffentliche, wurden theilweise in kroatischen Zeitschriften, zum Beispiele im Viestnik hrv. arkeol. društva (Mittheilungen des kroat. archäol. Vereins), schon besprochen, sind aber der deutschen Gelehrtenwelt noch unbekannt“. Ti nadpisi nemogu ostati ma komu, a kamo li njemačkomu učenom u svietu, nepoznati ma kako se izdali, pošto nadpisi ostaju uvijek onako, kako su, za svakoga; osim toga i sam slavenski jezik već je u učenj sviet dosta zahvatio, a naša je sveta dužnost svom dušom nastojati, da sve više zahvati. U ostalom, kako mi učimo tudje jezike, neka i drugi uče naš, barem ruski, o kom se već sada neda reći, da u našoj struki budi ma komu zaostajé, a ruski je našem medju slavenskim najsirodniji. Mi bi napokon željeli, da stvari, koje se na našem tlu otkrivaju, budu od naših listova za prvo izdane, a ne u Beču, Pešti, Berlinu itd., navlastito ako su svojina zem. muzeja ili njemu namienjene. Ovo preporučamo i velezaslužnomu našem arkeol. društvu *Siscia*.

¹ Navode se dva nadpisana već fiskana u Viestniku g. 1879. str. 42 br. 7 i str. 41 br. 4 — Odvraćamo, da u prvom na pisu na drugom reduk stoji AVG podpunoma, a u početku petoga redka manjka jedno slovo, komu tražovi odozgo jedva su vidljivi; u drugom pako nadpisu trčć redak ima čisto AVG·SAC, a isto tako i peti DEC·MVN, a ne drugako.